

РОЗДІЛ VI. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 347.93: 343.132: 34.08 (477)

ПРОЦЕСУАЛЬНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СЛІДЧОГО: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Скрябін О.М., к.ю.н., доцент
Криворучко Д.І., слухач магістратури

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
проспект Гагаріна, 26, м. Дніпропетровськ, Україна
advokat-skriabin@mail.ru*

У науковій статті досліджуються проблемні питання незалежності та самостійності слідчого як специфічного суб'єкта органу досудового розслідування, проводиться аналіз законодавства України та наукових праць, присвячених процесуальній самостійності та незалежності слідчого у кримінальному провадженні. На підставі дослідження надаються пропозиції щодо внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України в контексті незалежності слідчого та процесуального керівництва.

Ключові слова: слідчий, процесуальна самостійність, незалежність, досудове розслідування, прокурор, слідчий суддя.

ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ НЕЗАВИСИМОСТЬ СЛЕДОВАТЕЛЯ: ПРОБЛЕМЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ

Скрябин А.Н., Криворучко Д.И.

*Днепропетровский государственный университет внутренних дел,
проспект Гагарина, 26, г. Днепропетровск, Украина
advokat-skriabin@mail.ru*

В научной статье исследуются проблемные вопросы независимости и самостоятельности следователя как специфического субъекта органа досудебного расследования, проводится анализ законодательства Украины и научных трудов, посвященных процессуальной самостоятельности и независимости следователя в уголовном производстве. На основании исследования предоставляются предложения о внесении изменений в Уголовный процессуальный кодекс Украины в контексте независимости следователя и процессуального руководства.

Ключевые слова: следователь, процессуальная самостоятельность, независимость, досудебное расследование, прокурор, следственный судья.

PROCEDURAL INDEPENDENCE OF THE INVESTIGATOR: PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE

Scriabin A.N., Krivoruchko D.I.

*Dnipropetrovsk state university of internal affairs, boulevard of Gagarin, 26, Dnepropetrovsk, Ukraine
advokat-skriabin@mail.ru*

In the scientific article the authors examine the problematic issues of independence of the investigator, as a specific entity body of pre-trial investigation, carried out the analysis of the legislation of Ukraine and scientific works devoted to procedural autonomy and independence of the investigator in criminal proceedings. Based on the research put forward proposals on amendments to the criminal procedural code of Ukraine in the context of the independence of the investigator and the procedural manual. With the adoption of the new Criminal procedural code of Ukraine has significantly changed the procedural status of the individual participants of criminal proceedings, one of them is an investigator of the body of pre-trial investigation. According to Art. 3 of the Criminal procedural code of Ukraine investigator is an

official body of internal Affairs, security organ, the body exercising control over the observance of tax legislation, state Bureau of investigation is authorized within the jurisdiction under the code of criminal procedure, to carry out pre-trial investigation of criminal offences. In the study of the legislative framework of the independence of the investigator, constantly talking about the latter, as independent of the subject of pre-trial investigation, but the actual activity tells us the problem of implementation and enforcement of the provisions of the criminal procedure code of Ukraine in this sphere. On the basis of scientific research by the authors was the proposed changes to the current criminal procedural legislation of Ukraine.

Key words: investigator, procedural autonomy, independence, pre-trial investigation, the prosecutor, the investigating judge.

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі по тексту – КПК України) суттєво змінився процесуальний статус окремих учасників кримінального провадження, одним із них є слідчий органу досудового розслідування. Відповідно до ст.3 КПК України, слідчим є службова особа органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень. При дослідженні законодавчого підґрунтя незалежності слідчого, постійно говориться про останнього, як самостійного, незалежного суб'єкта досудового розслідування, але практична діяльність нам вказує на проблему реалізації та застосування положень КПК України у цій сфері.

Питання процесуальної самостійності та незалежності слідчих завжди перебували в центрі уваги практичних працівників, вітчизняних та зарубіжних науковців, таких, як: Ю.П. Аленіна, С.А. Альперта, О.В. Бауліна, Ю.М. Грошевого, А.Г. Каткової, О.І. Литвинчука, С.С. Охріменко, О.М. Скрябіна, А.В. Чернової, В.А. Азарова, В.М. Хорьякова, С.А. Шейфера та багатьох інших.

Метою статті є дослідження професійної діяльності слідчого на стадії досудового розслідування через реалізацію принципу його процесуальної самостійності та незалежності.

Як відомо, незалежність та самостійність у професійній діяльності є основною частиною успішності її здійснення. Так, безперечно, вищевказане можливе тільки за умови того, що працівник, а у нашому випадку слідчий є професійно підготовлений та компетентний у здійсненні своєї безпосередньої професійної діяльності.

На початку наукового дослідження пропонуємо перш за все дослідити дефініції, такі, як «незалежність» та «самостійність», а також спробувати навести самостійне поняття «незалежність слідчого».

Спираючись на термінологію тлумачного словника української мови, «самостійність» – це уміння діяти без сторонньої допомоги або керівництва [1, с. 115], у той час, як «незалежність» – це стан, у якому хтось чи щось не залежить від кого-, чого-небудь, не підкоряється комусь, чомусь [2, с. 46]. У прирівнянні цих понять до слідчого ми розуміємо, що вищезазначені дефініції не відповідають діяльності слідчого, тому що його службова діяльність постійно перебуває в залежності службовій і процесуальній. Службова залежність визначається як підпорядкованість слідчого керівнику органу досудового розслідування, який, під час здійснення слідчим своєї діяльності, безпосередньо вказує її напрямок, шляхом надання письмових доручень [3, с. 2-12], які є обов'язковими для виконання. Проте, слідчий у своїй діяльності не лише підпорядкований керівнику органу досудового розслідування, а й також керівнику територіального підрозділу, де працює слідчий [4, с. 9-15]. Що стосується процесуальної залежності, то в цьому контексті нами визначена необхідність зазначити, що загалом вона ґрунтується на положеннях КПК України, а також відомчих наказах, які часткового роз'яснюють деякі особливості кримінального процесуального законодавства України.

Зрозумівши, що таке в загальному розумінні незалежність, виникає необхідність спеціалізувати зазначене поняття. Ми визначили, що поняття незалежності слідчого потрібно

розуміти так: «незалежність слідчого» – це його можливість здійснювати певну професійну діяльність, яка не потребує процесуального або управлінського впливу. Це, наприклад, винесення слідчим постанови про визнання певного предмету або речі, або документів речовим доказом, тому що таке рішення слідчий ОВС приймає самостійно, без вказівок на те процесуального керівника – прокурора, або вказівок керівника органу досудового розслідування.

Для більш повного розуміння проблеми в рамках розглянутого питання нами було прийнято рішення навести таку дефініцію, як слідчий, яке було запропоновано у законопроекті «Про статус та процесуальні і соціальні гарантії слідчих України»: «слідчий» – це посадова особа, уповноважена законом на безпосереднє провадження досудового слідства й наділена спеціальними, лише їй властивими повноваженнями в кримінальному судочинстві [5]. Вважаємо за доцільне зазначити, що у вищезгаданому понятті акцентується увага на тому, що слідчий наділений спеціальними, лише йому притаманними повноваженнями, тобто такими, які він може здійснювати самостійно, без втручання процесуального керівника або керівника органу досудового розслідування.

Слідчий, згідно з чинним кримінальним процесуальним законодавством України – це специфічний суб'єкт, який уповноважений здійснювати досудове розслідування кримінальних проваджень [6, с. 78], тобто, йому контекстуально надано право на здійснення повного, неупередженого розслідування. Проте, якщо більш детально проаналізувати статтю 40 КПК України, то ми зрозуміємо, що практично кожна дія слідчого, як, наприклад, складання повідомлення про підозру або звернення до слідчого судді з клопотанням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, повинна бути погоджена з процесуальним керівником, а це, згідно зі статтею 36 КПК України, є прокурор прокуратури [6]. Нам стає зрозумілим той факт, що на діяльність, на яку слідчий уповноважений, постійно розповсюджується вплив зовні, тобто прокурорський нагляд. Не можна говорити, що це є негативним показником, проте, значні обмеження діяльності слідчого внаслідок цього виникають.

Для остаточного розуміння проблематики нами встановлена необхідність її аналізу в теорії кримінального процесу, де питання про процесуальну незалежність слідчого було та постійно є дискусійним. Існує кілька точок зору на досліджувану проблему. Прихильники однієї заперечують процесуальну незалежність слідчого внаслідок піднаглядності (прокурору) і підконтрольності (начальнику слідчого відділу), а перевагу віддають процесуальній самостійності (яка існує разом з відповідальністю) слідчого, сполученою з прокурорським наглядом та відомчим контролем [7, с. 99, 104-105]. Так, С.М. Смоков [8, с. 5] робить висновок про те, що немає процесуальної незалежності слідчого, а є його процесуальна самостійність.

Ю.В. Баулін [9, с. 3], досліджуючи цю проблему, пропонує відокремлювати процесуальну самостійність від незалежності слідчого і стверджує, що процесуальна самостійність слідчого – це, з одного боку, положення досудового слідства, що дозволяють слідчому самостійно приймати рішення і проводити слідчі дії в розслідуваних ним кримінальних провадженнях, а з іншого – це процесуальний інститут, спрямований на врегулювання відносин, які виникають у зв'язку з реалізацією слідчим своїх процесуальних повноважень. До процесуальної незалежності він відносить положення про те, що провадження досудового слідства і прийняття усіх рішень у справі здійснюється слідчим на підставі закону та відповідно до його внутрішнього переконання; слідчому забезпечуються умови безперешкодного й ефективного здійснення його процесуальних повноважень; і пропонує закріпити ці положення в КПК України.

Одним з вагомих чинників, що призвів до такого суттєвого зменшення меж процесуальної самостійності та незалежності слідчих, а відтак, і їх ролі в досудовому розслідуванні та наділенні прокурора в досудовому розслідуванні функцією процесуального керівництва

органами досудового розслідування, стала, на думку М.В. Руденка та В.П. Півненка [10, с. 281], необхідність ліквідації «архаїчного кримінального процесуального інституту додаткового розслідування, що гостро підняв проблему, пов'язану не тільки із забезпеченням законності усіма учасниками досудового розслідування (що було раніше), а й з неприпустимістю представлення в суд неякісно розслідуваної кримінальної справи».

У процесі аналізу позицій та думок науковців з цього питання, а також законодавчого підґрунтя незалежності та самостійності діяльності слідчого у професійній діяльності було встановлено, що суто теоретично здійснено шлях до закріплення положень, які надають слідчому більше повноважень, а ось щодо практичного втілення, то тут вже є певна невідповідність. Це питання постійно підпадає під дискусійне обговорення великою кількістю науковців та практичних працівників.

У контексті того, що ми змогли зрозуміти на загальних прикладах, відносно незалежності, її проблем і ким взагалі є слідчий як суб'єкт, уповноважений на здійснення досудового розслідування, є необхідність більш детально звернутися до положень законодавства і навести конкретні приклади рішень і діяльності слідчого, у яких є складнощі при «самостійному» їх здійсненні.

Взагалі-то, повноваження слідчого більш детально регламентовані в ст.40 КПК України, а слідчого органу внутрішніх справ додатково ще в розділі 5 наказу МВС України «Про організацію діяльності органів досудового розслідування МВС України» № 686 від 09.08.2012 року [3, с. 2-12].

На нашу думку, актуальною для прикладу є процесуальна діяльність слідчого при повідомленні особі про підозру, а також, при наданні слідчим слідчому судді клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. У цьому випадку слід зазначити, що повідомлення особи про підозру – це одне з важливих процесуальних рішень, яке приймає прокурор або слідчий за погодженням з прокурором до закінчення розслідування у кримінальному провадженні [11]. У цьому процесуальному рішенні, на основі доказів, зібраних під час проведення досудового розслідування, конкретна особа набуває статусу підозрюваного. Повідомлення особи про підозру має важливе юридичне значення:

1. Воно слугує одним із засобів забезпечення невідворотності відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.
2. Обґрунтована підозра дозволяє призначити таким особам справедливе покарання відповідно до характеру і тяжкості скоєного кримінального правопорушення.
3. Повідомлення особи про підозру є початковим моментом реалізації функції обвинувачення.
4. Повідомлення особи про підозру є початковим моментом забезпечення кримінальної відповідальності особи, винуватої у скоєнні кримінального правопорушення.
5. Після повідомлення особи про підозру, процесуальне її становище погіршується (її можна оголосити в розшук, відсторонити від займаної посади тощо).

Правильне вирішення питання про підозру особи сприяє досягненню таких перспективних завдань кримінального провадження, як зміцнення законності та правопорядку, охорона інтересів суспільства, прав і свобод громадян, та виховання їх у дусі дотримання Конституції України та відповідних законів.

Після повідомлення особі про підозру слідчий набуває права застосувати до підозрюваного заходи забезпечення кримінального провадження, запобіжні заходи.

Отже, як бачимо, повідомлення про підозру є необхідним елементом та складовою будь-якого кримінального провадження, тому що його наявність вказує нам на те, що особа, яка

вчинила кримінальне правопорушення, встановлена і скоріш за все буде покарана у встановлений чинним законодавством строк та порядок. Ця діяльність на своєму практичному прикладі показує, що слідчий самостійно не може надати особі статусу підозрюваного, тому що повідомлення про підозру в обов'язковому випадку погоджується процесуальним керівником, тобто, прокурором. На нашу думку, прокурор може з особистісних міркувань не погоджувати повідомлення про підозру, оскільки питання достатності доказів конкретно не визначено і коригується кожним прокурором самостійно. Це, у деяких випадках є причиною затягування досудового розслідування. На нашу думку, необхідно конкретно, на законодавчому рівні визначити аспекти достатності доказів, щоб діяльність із погодження повідомлення особі про підозру була більш врегульована.

Після повідомлення особі про підозру виникає необхідність у застосуванні до особи запобіжного заходу, такого, як, наприклад, особисте зобов'язання [6]. Відповідно до статті 179 КПК України, особисте зобов'язання полягає у покладенні на підозрюваного, обвинуваченого зобов'язання виконувати покладені на нього слідчим суддею, судом обов'язки, передбачені КПК України. Підозрюваному, обвинуваченому письмово під розпис повідомляються покладені на нього обов'язки та роз'яснюється, що в разі їх невиконання до нього може бути застосований більш жорсткий запобіжний захід і на нього може бути накладено грошове стягнення в розмірі від 0,25 розміру мінімальної заробітної плати до 2 розмірів мінімальної заробітної плати. Контроль за виконанням особистого зобов'язання здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, – прокурор [6]. Хотілось би зазначити, що цей запобіжний захід мінімально обмежує конституційні права особи, до якої застосовується і не пов'язаний з суттєвими обмеженнями свободи пересування тощо. Проаналізувавши практичну діяльність слідчого як працівника органу досудового розслідування, нами було помічено, що процедура покладання обов'язків на підозрюваного є складна і містить декілька етапів, такі, як погодження у прокурора, ознайомлення підозрюваного з матеріалами клопотання, надання слідчому судді клопотання, прийняття слідчим суддею рішення про покладання обов'язків на підозрюваного. Слідчий суддя при прийнятті рішення також нам демонструє, що для обрання вищевказаного запобіжного заходу необхідно дотриматися процедури, яка визначена чинним законодавством і полягає в тому, що слідчий повинен разом із прокурором у судовому засіданні довести необхідність застосування запобіжного заходу [6]. На нашу думку, цю процедуру доцільно спростити, тобто, слідчий вищевказаний запобіжний захід може застосувати самостійно, без участі прокурора та слідчого судді. На підставі зазначеного, пропонуємо внести зміни в КПК України, а саме, до статті 176 частини 4 та викласти її у такій редакції: «Запобіжні заходи у вигляді особистої поруки, застави, домашнього арешту, тримання під вартою застосовуються: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження – судом за клопотанням прокурора. Запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання під час досудового розслідування може бути застосовано слідчим, який здійснює досудове розслідування, самостійно, шляхом прийняття відповідного процесуального рішення». Звичайно, цю можливість необхідно надати тільки при прийнятті рішення відносно цього виду запобіжного заходу, а процедуру з прийняття інших запобіжних заходів залишити без змін.

Аналіз повноважень слідчого у проаналізованих під час вивчення проблематики нормативно-правових документів, дозволяє дійти висновку, що слідчий не є процесуально самостійним, як це регламентовано в ч.5 ст.40 КПК України, оскільки:

- 1) слідчий не є процесуально самостійним і незалежним учасником, як це передбачалося у КПК України 1960 року [13], а віднесений спільно з керівником органу досудового розслідування до представників сторони обвинувачення;
- 2) слідчий виступає лише ініціатором проведення більшості процесуальних дій, лєвова ж їх частка проводиться або за погодженням з прокурором, або на підставі ухвали слідчого судді;

- 3) слідчий зобов'язаний виконувати вказівки прокурора та керівника органу досудового розслідування, окрім того, за невиконання вказівок прокурора передбачена кримінальна відповідальність.

У рамках розгляду проблематики є необхідність навести для прикладу деякі аспекти кримінального процесуального законодавства Республіки Казахстан (далі – РК). Кримінально-процесуальний кодекс РК наділив великими процесуальними правами начальника слідчого відділу (ст.63) [12]. Крім контрольних повноважень щодо слідчого, він отримав право відміни постанов слідчого про призупинення попереднього слідства, внесення прокурору клопотання про скасування та інших постанов, незаконних чи необґрунтованих на його погляд. Також начальник слідчого відділу може перевіряти матеріали кримінальної справи, давати вказівки про напрямки розслідування, проведення окремих слідчих дій, притягнення особи як обвинуваченого, про обрання відносно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, про кваліфікацію звинувачення і про обсяг обвинувачення (ч.2 ст.63 КПК РК). Отже, зі змісту цієї статті випливає, що практично всі процесуальні рішення, дії слідчого з розслідування кримінальної справи підпадають під контроль начальника слідчого відділу.

Отже, під час проведення дослідження нами було помічено та акцентовано увагу на наявності проблемних аспектів, які стосуються надання процесуальної незалежності слідчому. Також було встановлено, що незалежність слідчого законодавчо закріплена, проте, якщо звернутись до практичного втілення норм кримінального процесуального законодавства в практичну діяльність, то така особливість діяльності слідчого практично не реалізована. На нашу думку, в рамках кримінального процесуального законодавства України доцільно переглянути повноваження слідчого, керівника органу досудового розслідування та прокурора, оскільки більшість процесуальних дій, що проводиться за новим КПК України слідчим, може не погоджуватися прокурором взагалі, або погоджуватися не прокурором, а керівником органу досудового розслідування, що лише позитивно вплине на оперативність здійснення досудового розслідування. Отже, враховуючи наявну проблематику, нам хотілося б зауважити, що дослідження в рамках вивченої теми триватимуть і надалі, оскільки, на нашу думку, в цьому є нагальна потреба.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рахунов Р.Д. Участники уголовно-процессуальной деятельности по советскому праву / Р.Д. Рахунов. – М. : Гос. изд-во. юрид. лит-ры, 1961. – 276 с.
2. Білодід І.К. Словник української мови [Електронний ресурс] / І.К. Білодід. – К. : Наукова думка, 1978. – 450 с. – Режим доступу : <http://www.ex.ua/1256140>
3. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 09.08.2012 р. № 686 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1769-12>
4. Положення про Міністерство внутрішніх справ України : затверджено Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 383/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>
5. Офіційний сайт видавничої організації «Юстиніан» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1571>
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар у 2 т. / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін. – Т. 1 / В.Я. Тацій, А.В. Портнов. – Х. : Право, 2012. – Т. 1. – 768 с.
7. Гуляев А.П. Следователь в уголовном процессе : учебник / А.П. Гуляев. – М. : Юрид. лит., 1981. – 192 с.

8. Смоков С.М. Внутрішнє переконання слідчого і його роль при прийнятті процесуальних рішень : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / С.М. Смоков. – Київ, 2002. – 35 с.
9. Баулін О.В. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / О.В. Баулін. – К., 2000. – 40 с.
10. Руденко М.В. Про сутність прокурорського процесуального керівництва досудовим розслідуванням / М.В. Руденко, В.П. Півненко : II Юридичний часопис нац. акад. внут. справ. – 2013. – №1 (5). – 283 с.
11. Повідомлення про підозру [Електронний ресурс] // Офіційний сайт компанії «Навчальні матеріали онлайн». – Режим доступу : <http://pidruchniki.com/1728092461586/pravo/>
12. Уголовно-процесуальный кодекс Республики Казахстан от 13 декабря 1997. – Алматы : Юрист, 2006. – 208 с.
13. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. // Голос України. – 19 травня. – 2012. – № 90. – Ст. 91.

REFERENCES

1. Raxunov R.D. *Uchastnyky ugovovno-processualnoj deyatel'nosti po sovetskomu pravu* [Participants of criminal judicial activity on a soviet right] / R.D. Raxunov. – Moscow : State publishing house of legal literature, 1961. – 276 p.
2. Bilodid I.K. *Slovnnyk ukrayinskoyi movy* [Dictionary of Ukrainian] [Electronic resurse] / I.K. Bilodid. – Kiev : Scientific thought, 1978. – 450 p. – Access mode : <http://www.ex.ua/1256140>
3. *Pro organizaciyu diyalnosti organiv dosudovogo rozsliduvannya Ministerstva vnutrishnix sprav Ukrayiny : Nakaz MVS Ukrayiny 09.08.2012 № 686* [About organization of activity of organs to ship investigation of Ministry of internal affairs of Ukraine : Decree of Ministry of internal affairs of Ukraine 09.08.2012 № 686] [Electronic resurse]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1769-12>
4. *Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnix sprav Ukrayiny zatverdzheno Ukazom Prezidenta Ukrayiny vid 6 kvitnya 2011 roku № 383/2011* [Position about Ministry of internal affairs of Ukraine : it is ratified Decree of President of Ukraine from April, 6, 2011 № 383/2011] [Electronic resurse]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>
5. *Oficijnyj sayt vydavnychoyi organizaciyi «Yustinian»* [Official site of publishing organization of "Yustiniana"] [Electronic resurse]. – Access mode : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1571>
6. *Kryminalnyj procesualnyj kodeks Ukrayiny. Naukovo-praktychnyj komentar u 2 t.* [Criminal judicial code of Ukraine : a scientific practical comment is in 2 volumes] / O.M. Bandurka, Ye.M. Blazhivskij, Ye.P. Burdol ta in. – T. 1 / V.Ya. Tacij, A.V. Portnov. – Kharkov : Pravo, 2012. – T. 1. – 768 p.
7. Gulyaev A.P. *Sledovatel v ugovovnom processe : uchebnyk* [An investigator is in criminal procedure : textbook] / A.P. Gulyaev. – M. : Yuryd. lyt., 1981. – 192 p.
8. Smokov S.M. *Vnutrishnye perekonannya slidchogo i jogo rol pry pryjnyatti procesualnyx rishen : avtoreferat dys. kand. yuryd. nauk* [Internal persuasion of investigator and his role is at acceptance of judicial decisions] / S.M. Smokov. – Kyuyiv, 2002. – 35 p.

9. Baulin O.V. *Procesualna samostijnist i nezalezhnist slidchogo ta yih pravovi garantiyi : avtoref. dys. kand. yuryd. nauk 12.00.09* [Judicial independence and independence of investigator and them legal guarantees] / O.V. Baulin. – Kyyiv, 2000. – 40 p.
10. Rudenko M.V. *Pro sutnist prokurorskogo procesualnogo kerivnyctva dosudovym rozsliduvannyam* [About essence of public prosecutor's judicial guidance pre-trial investigations] / M.V. Rudenko, V.P. Pivnenko : II Legal magazine of national academy of internal affairs. – 2013. – № 1 (5). – 283 p.
11. *Povidomlen'a pro pidozru* [A report is about suspicion] [Electronic resurse] // Official site of company «Educational meteriali on-line». – Access mode : [http ://pidruchniki.com/1728092461586/pravo/povidomlennya_pro_pidozru](http://pidruchniki.com/1728092461586/pravo/povidomlennya_pro_pidozru)
12. *Ugolovno-processualnyj kodeks Respublyky Kazaxstan ot 13 dekabrya 1997* [Criminal judicial code of Republic Kazakhstan from December, 13, 1997]. – Almaty : Lawyer, 2006.
13. *Kryriminalnyj procesualnyj kodeks Ukrayiny vid 13 kvitnya 2012 r.* [A criminal code of practice of Ukraine is from April, 13, 2012] // Voice of Ukraine. – on May, 19. – 2012. – № 90-91.